

Nr 186.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag); given Stockholms slott den 8 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

GUSTAF.

Eije Mossberg.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

Härigenom förordnas dels att rubriken till 5 kap. lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag) samt under rubriken närmast före 43 § samma lag skola erhålla nedan angivna ändrade lydelse dels ock att 21, 35, 37 och 38 §§, 39 § 1 mom., 43, 44, 45, 46, 48, 67, 74 och 77 §§ samt 81 § 1 och 4 mom. nämnda lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

21 §.

Jämte det — — — närmare föreskrifter.

Angående tillsyn över verksamheten vid de i 5 kap. omförmälda skolor tillhörande barna- och ungdomsvården förordnar Konungen.

35 §.

1 mom. För skyddsuppfostran omhändertaget vanartat barn skall genom barnavårdsnämndens försorg intagas i *skola tillhörande barna- och ungdomsvården*, varom förmäles i 5 kap. Person, som avses i 22 § d), skall intagas i sådan skola eller i allmän uppfostringsanstalt.

I stället för att intagas i skola som i första stycket sägs eller i allmän uppfostringsanstalt må omhändertagen överlämnas till *enskilt hem, barnhem, arbetshem* eller *annan därmed jämförlig anstalt*, om sådant anses lämpligare för den omhändertagne och våda för andras sedliga utveckling icke kan befaras därigenom uppkomma. I sådant fall skola bestämmelserna i 34 § gälla i tillämpliga delar.

Har barnavårdsnämnd jämlikt 25 § förordnat om omedelbar verkställighet av beslut angående omhändertagande för skyddsuppfostran av person, som avses i 22 § d), eller har sådan person omhändertagits av nämndens ordförande jämlikt 31 §, ankommer det på polismyndighet, därest den om-

¹ Senaste lydelse, se beträffande rubriken till 5 kap. samt 21 § och 39 § 1 mom. SFS 1945:503, beträffande 35 §, 37 § 2 mom., 38, 46 och 74 §§ SFS 1934:204, beträffande 37 § 1 mom., 43 § 2—6 mom., 44 § 1 och 2 mom., 45 och 67 §§ samt 81 § 1 och 4 mom. SFS 1936:266, beträffande 43 § 1 mom. SFS 1937:387, beträffande 44 § 3 mom. och 48 § SFS 1937:78 samt beträffande 44 § 4 mom. SFS 1939:324.

händertagne befunnits föra ett oordentligt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart samt hans uppförande tillika innebär fara för allmän ordning eller säkerhet, att, efter framställning av nämnden eller dess ordförande, på lämpligt sätt förvara den omhändertagne, till dess länsstyrelsen eller barnavårdsnämnden meddelat beslut i ärendet.

2 mom. Har för skyddsuffostran omhändertagen, som ej intagits i skola tillhörande barna- och ungdomsvården eller i allmän uppfostringsanstalt, visat sig så vanartad eller befunnits föra ett så oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller visat så svår oart, att hans tillrättaförande anses kräva strängare uppfostran än den, som kan meddelas i det hem eller den anstalt, dit han överlämnats, eller att hans samvaro med andra finnes innebära våda för dessas sedliga utveckling, skall barnavårdsnämnden draga försorg om hans intagande i skola tillhörande barna- och ungdomsvården eller i allmän uppfostringsanstalt.

37 §.

1 mom. Om uppsikt över elev i skola tillhörande barna- och ungdomsvården, om disciplinära åtgärder för tillrättavisande av sådan elev samt om den rätt till umgänge med elev, som tillkommer elevens föräldrar, meddelar Konungen erforderliga föreskrifter.

2 mom. Beträffande omhändertagen, som ej fyllt tjuguet år och icke är elev i skola tillhörande barna- och ungdomsvården, tillkommer barnavårdsnämnden eller den, åt vilken nämnden sådant överlåtitt, den rätt att hava uppsikt över den omhändertagne och att tukta honom, vilken eljest tillkommer föräldrarna.

Föräldrarna äro — — — därtill föranleda.

38 §.

Anmälan om förordnande av förmyndare för omhändertagen bör, när skäl därtill föreligger, göras hos vederbörande domstol, i fråga om elev i skola tillhörande barna- och ungdomsvården av skolans styrelse och beträffande annan av barnavårdsnämnden.

5 kap. Om barnavårdsanstalter och om skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

39 §.

1 mom. Med barnavårdsanstalt förstås i denna lag för barns vård och uppfostran avsedd anstalt, som ej är att hänföra till sjukhus, sjukhem, anstalt för abnorma eller vanföra, skola tillhörande barna- och ungdomsvården, allmän uppfostringsanstalt eller skoldistrikt tillhörigt skolhem.

Skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

43 §.

1 mom. För beredande av skyddsuppfostran skola finnas av staten eller andra upprättade *skolor tillhörande barna- och ungdomsvården*.

Särskilda skolor eller skolavdelningar skola finnas:

- a) för barn i skolpliktig ålder (skolhem);
- b) för barn, som vid omhändertagandet avslutat sin skolgång men icke fyllt aderton år, eller för personer, som avses i 22 § d) (yrkesskolor);
- c) för väntande mödrar och mödrar med späda barn (hemskolor).

För omhändertagna över skolpliktig ålder, vilka äro efterblivna till förståndsutvecklingen, skola särskilda yrkesskolor vara inrättade. Särskilda skolhem och yrkesskolor skola därjämte finnas för omhändertagna, som på grund av själslig abnormitet böra stå under särskild läkartillsyn.

Där Konungen beträffande viss yrkesskola så medgivit, må person, som avses i 22 § d), intagas i skolan, ändå att denna ej är avsedd för sådana personer.

Elever av olika kön må ej intagas i samma skola.

2 mom. För Stockholm och Göteborg skola finnas erforderliga av städerna själva upprättade eller för dem anordnade skolhem och yrkesskolor för barn, som vid omhändertagandet icke fyllt aderton år. Vad nu sagts gäller dock ej skolor för barn, som på grund av själslig abnormitet böra stå under särskild läkartillsyn.

3 mom. Elev i skola tillhörande barna- och ungdomsvården må kunna genom skolans försorg utackorderas i enskilt hem.

4 mom. Elev över femton år, som vid omhändertagandet icke fyllt aderton år, må om han visat särdeles svår vanart överflyttas till allmän uppfostringsanstalt.

5 mom. Personer, som avses i 22 § d), må, då särskilda förhållanden det påkalla, överflyttas från skola tillhörande barna- och ungdomsvården till allmän uppfostringsanstalt eller från sådan anstalt till skola som nyss nämnts.

6 mom. Närmare bestämmelser angående intagning i skola tillhörande barna- och ungdomsvården och i allmän uppfostringsanstalt, angående elevs utackordering i enskilt hem genom sådan skolas försorg ävensom angående elevs överflyttning mellan olika skolor samt mellan skola och allmän uppfostringsanstalt meddelas av Konungen.

44 §.

1 mom. Skola tillhörande barna- och ungdomsvården skall stå under ledning av en styrelse som har att besluta om intagning i hemmet.

Dylik skola som upprättats av annan än staten skall vara godkänd av Konungen.

Närmare föreskrifter om sådana skolors organisation, ledning och skötsel meddelas av Konungen.

2 mom. I skolhem skall meddelas skolundervisning, motsvarande den som förekommer i sjuårig folkskola och därpå följande fortsättningskola enligt gällande bestämmelser om folkundervisningen.

I yrkesskola och hemskola skall meddelas yrkesutbildning i den omfattning Konungen föreskriver.

3 mom. Har någon, som blivit omhändertagen jämlikt denna lag, intagits i allmän uppfostringsanstalt eller överflyttats dit från skola tillhörande barna- och ungdomsvården, äga bestämmelserna i 4 § första stycket och 7—14 §§ i lagen om tvångsuppfostran motsvarande tillämpning. I fråga om slutlig utskrivning av person, som omhändertagits jämlikt 22 § d), gäller dock vad i 46 § 1 mom. första stycket och 2 mom. andra stycket är stadgat; beslut om utskrivningen meddelas av anstaltens styrelse.

4 mom. Misstänkes den, som för skyddsuppfostran intagits i skola tillhörande barna- och ungdomsvården, att hava före slutlig utskrivning begått brott, och hör brottet under allmänt åtal eller har det av målsäganden angivits till åtal, ankommer det, där brottet är begånget i Stockholm, å förste stadsfiskalen och eljest å landsfogden att efter hörande av skolans styrelse avgöra, huruvida åtal lämpligen bör ske.

45 §.

För skyddsuppfostran omhändertagen må, där så prövas lämpligt, tills vidare utskrivnas (*villkorlig utskrivning*). Beslut härom meddelas, beträffande elev i skola tillhörande barna- och ungdomsvården av skolans styrelse och eljest av barnavårdsnämnden. I beslutet må uppställas villkor med hänsyn till den utskrivnes bostad och sysselsättning samt förordnas om övervakning av den utskrivne. Beslut om villkorlig utskrivning innefattar rätt för styrelsen eller nämnden att när som helst återtaga den utskrivne; och skall han återtagas, där hans uppförande eller annat förhållande föranleder därtill.

Villkorlig utskrivning av elev i skola tillhörande barna- och ungdomsvården bör ej, utan att särskilda omständigheter därtill föranleda, äga rum, förr än ett år förflutit, sedan eleven blivit intagen i skolan, eller senare än att eleven får tillfälle att vistas utom skolan minst sex månader, innan han slutligt utskrivnes.

Beträffande elev, som genom skolans försorg utackorderats i enskilt hem innan hans skolgång avslutats, må villkorlig utskrivning ej äga rum förrän efter fullgjord skolplikt men skall då ske, därest eleven i allmänhet ådagalagt gott uppförande. Beträffande elev, som utackorderats efter avslutad skolgång, må villkorlig utskrivning ej äga rum.

Närmare föreskrifter — — — av Konungen.

46 §.

1 mom. När för — — — (*slutlig utskrivning*).

Beslut om slutlig utskrivning meddelas beträffande elev i skola tillhörande barna- och ungdomsvården av skolans styrelse och eljest av barnavårdsnämnden.

2 mom. Slutlig utskrivning av barn, som omhändertagits för skyddsuppfostran, skall äga rum senast, då barnet fyller aderton år. Utskrivning av barn, som intagits i skola tillhörande barna- och ungdomsvården efter fyllda femton år, må dock uppskjutas, till dess tre år förflutit från intagandet. Har i dylik skola intaget barns uppförande varit opålitligt, må med utskrivningen anstå, till dess det fyllt tjuguet år.

Slutlig utskrivning — — — ett år.

3 mom. Vid slutlig — — — nödig utrustning.

Nämnden eller styrelsen bör även, där så prövas lämpligt, besluta, att den utskrivne skall stå under tillsyn,

om han omhändertagits med stöd av 22 § a), b) eller c), under en tid av minst ett och högst tre år från utskrivningen, i intet fall dock längre än till fyllda tjuguet år beträffande elev i skola tillhörande barna- och ungdomsvården och till fyllda aderton år beträffande annan utskrivne, samt

om han omhändertagits med stöd av 22 § d), minst ett och högst två år från utskrivningen, i intet fall dock längre än till fyllda tjugufyra år.

Närmare föreskrifter — — — av Konungen.

I fråga — — — tillkommer föräldrarna.

48 §.

Barnavårdsnämnds beslut — — — förklarats förverkat.

Vad sålunda stadgats gäller även beträffande den, som intagits i allmän uppfostringsanstalt eller dit överflyttats från skola tillhörande barna- och ungdomsvården.

67 §.

Om statsbidrag till bestridande av vissa kostnader enligt denna lag samt om avgift för uppfostran av elev i skola tillhörande barna- och ungdomsvården är särskilt stadgat.

74 §.

1 mom. Har någon genom att dölja person, som avses i 22 eller 49 §, eller genom att hjälpa honom att avvika eller genom vilseledande uppgifter uppsåtligen lagt hinder i vägen för verkställighet av beslut eller undersökning i ärende rörande honom,

eller har någon uppsåtligen förlett eller hjälpt den, som omhändertagits för skyddsuppfostran, att avvika från hem, skola eller anstalt, dit han överlämnats, eller sedermera, genom att dölja den avvikne eller genom vilsele-

dande uppgifter uppsåtligen lagt hinder i vägen för hans återförande till hemmet, skolan eller anstalten,

straffes, där gärningen icke eljest är i lag belagd med strängare straff, med dagsböter eller, då omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

2 mom. Den, som överträder av barnavårdsnämnd eller styrelse eller rektor för skola tillhörande barna- och ungdomsvården meddelat förbud mot att besöka person, som omhändertagits för skyddsuppföstran, straffes, där gärningen icke eljest är i lag belagd med strängare straff, med dagsböter.

77 §.

Barnavårdsnämnd eller dess ordförande samt styrelse eller rektor för skola tillhörande barna- och ungdomsvården äga att, där de så pröva nödigt för vidtagande av åtgärd, som enligt denna lag ankommer på dem, utan kostnad för nämnden eller styrelsen erhålla handräckning av polismyndighet ävensom biträde av prästerskap och kommunal myndighet.

81 §.

1 mom. Då barnavårdsnämnd meddelat beslut, varigenom barns omhändertagande för samhällsvård vägrats,

eller barnavårdsnämnd eller styrelse för skola tillhörande barna- och ungdomsvården avslagit framställning om slutlig utskrivning av för skyddsuppföstran omhändertagen,

eller barnavårdsnämnd meddelat beslut i fråga, som avses i 7 kap.,

eller barnavårdsnämnd eller styrelse för anstalt meddelat beslut rörande behandlingen vid fullgörande av arbetsskyldighet eller beträffande kvarhållande av arbetsskyldig å anstalten eller i arbetet,

eller barnavårdsnämnd meddelat beslut i annat ärende enligt denna lag, vilket icke angår i 3, 4 eller 6 kap. avsedd fråga och icke heller förvaltningsfråga, för vars behandling nämnden jämlikt de i denna lag eller kommunallagarna givna föreskrifter är ansvarig endast inför kommunen,

må den, som beslutet rör, anföra besvär hos länsstyrelsen inom trettio dagar, räknade från det han av beslutet erhållit del; dock går beslutet i verkställighet, där ej förbud däremot meddelas av länsstyrelsen.

4 mom. Barnavårdsnämnd eller styrelse för skola tillhörande barna- och ungdomsvården, vilken är missnöjd med beslut av styrelse för sådan skola eller arbetshem rörande någons intagning i skolan eller arbetshemmet, äger över beslutet anföra besvär hos länsstyrelsen inom trettio dagar från det nämnden eller styrelsen erhållit del av beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1946.

Vad i lag eller författning finnes stadgat om skyddshem skall efter nämnda dag hava avseende å skola tillhörande barna- och ungdomsvården.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars
1946.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, GJÖRES, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, MYRDAL, ZETTERBERG, VOUGT, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler statsrådet Mossberg fråga angående *vissa ändringar i barnavårdslagen* samt anför därvid följande.

Sedan chefen för socialdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 12 juni och den 18 december 1942 tillkallat särskilda sakkunniga för att inom departementet verkställa utredning rörande möjligheterna till effektivisering av skyddshemselevernas eftervård jämte därmed sammanhängande spörsmål, ha de sakkunniga, som antagit benämningen 1942 års skyddshemsutredning, den 4 januari 1945 avgivit betänkande och förslag i ämnet (statens offentl. utredn. 1945: 10)¹, innefattande bland annat förslag till åtskilliga ändringar i gällande barnavårdslagstiftning.

Över betänkandet ha efter remiss yttranden avgivits av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens arbetsmarknadskommission, statskontoret, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, ungdomsvårdskommittén, styrelserna för svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet samt Sveriges storloge av I. O. G. T. Socialstyrelsen har vid sitt utlåtande fogat en sammanfattning av yttranden i ärendet, som till styrelsen inkommit från femton skyddshemsstyrelser ävensom föreningen Sveriges skyddshemsrektor och föreningen Sveriges skyddshemstjänstemän.

Vid ärendets fortsatta behandling inom socialdepartementet ha vissa av de sakkunniga föreslagna ändringar i barnavårdslagstiftningen befunnits böra bli föremål för ytterligare överväganden. I förevarande sammanhang anhaller jag endast att till behandling få upptaga av de sakkunniga väckt fråga om ändrad benämning å skyddshemmen.

¹ Vid betänkandets färdigställande har skyddshemsutredningen utgjorts av numera t. f. statssekreteraren Josef Weijne, ordförande, skyddshemsinspektören Torsten Eriksson, direktören vid statens uppfostringsanstalt å Bona Bertil Forsell och ledamoten av riksdagens andra kammare, bibliotekarien Gustaf Nilsson.

Barnavårdsnämnd åligger enligt 22 § barnavårdslagen att vidtaga åtgärder beträffande a) barn under sexton år, som i föräldrahemmet miss-handlas eller utsättes för allvarlig vanvård eller annan fara till sin kroppsliga eller själsliga hälsa; b) barn i sagda ålder, som på grund av föräldrarnas lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att fostra barnet är i fara att bliva vanartat; c) barn under aderton år, som befinnes vara så vanartat, att särskilda uppfostringsåtgärder krävas för dess tillrättaförande; samt d) person i åldern mellan aderton och tjuguet år, som befinnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande. I vissa fall må, enligt 24 § barnavårdslagen, nämnden omhändertaga den, varom fråga är, för *skyddsuppfostran* enligt de närmare bestämmelser som meddelas i 4 kap. barnavårdslagen.

Den som omhändertages för skyddsuppfostran skall enligt 35 § barnavårdslagen i regel intagas i *skyddshem*, varom närmare bestämmelser äro meddelade dels i 43 och 44 §§ barnavårdslagen och dels i den av Kungl. Maj:ten 24 september 1937 utfärdade stadgan för skyddshemmen (SFS nr 860). Enligt 43 § barnavårdslagen skola särskilda skyddshem eller avdelningar av skyddshem finnas: a) för vanartade barn i skolpliktig ålder, vilka böra er-hålla skolundervisning (*skolhem*); b) för vanartade gossar, som avslutat sin skolgång och vid omhändertagandet icke fyllt aderton år (*yrkeshem*); c) för vanartade flickor, som avslutat sin skolgång och vid omhändertagandet icke fyllt aderton år (*hemsolor*); d) för vanartade över den egentliga skolåldern, vilka med avseende å förståndsutvecklingen äro efterblivna (*jordbrukshem*); e) för personer, som avses i 22 § d) (*ungdomshem*); samt f) för omhänder-tagna, vilka äro själsligt abnorma.

Vid sina överväganden angående åtgärder för en effektivisering av skyddshemselevernas eftervård har skyddshemsutredningen funnit benämningen skyddshem böra avskaffas. De sakkunniga ha anført, att denna benämning under årens lopp fått en mycket ogynnsam klang. De ungdomar, som blivit föremål för samhällets ingripande i form av skyddshemsvård, mötte vid sin återinpassning i samhället allvarliga hinder, om det bleve känt i deras om-givning att de vistats på skyddshem. I allmänna medvetandet stämplades skyddshemmens elever ofta som mindervärdiga individer för lång tid efter utskrivningen. Tidigare hade termen skyddshem i regel ingått i namnet på respektive anstalter. På förslag av 1934 års skyddshemssakkunniga hade i barnavårdslagen införts neutrala särbenämningar för olika slag av skyddshem, hänsyftande på den utbildning hemmen avsågo att meddela. Som ge-mensam beteckning hade dock skyddshemsnamnet bibehållits. Det hade visat sig, att egentligen endast en av de nya benämningarna nämligen »skolhem» vunnit sådan utbredning, att den i viss mån förträngt allmänhetens upp-fattning av att vederbörande anstalter först och sist vore skyddshem. Övriga

beteckningar »yrkeshem», »hemskola», »ungdomshem», »jordbrukshem» hade mera speciell karaktär och anknöte icke till gängse föreställningar. Stundom vore barnavårdsnämnderna med hänsyn till den klang ordet skyddshem hade obenägna att tillgripa placering å skyddshem, även då alla förutsättningar förelåge för intagning i sådan anstalt. I stället anlätades barnhem av skyddshemsliknande karaktär. Människor utan kontakt med den offentliga barnavården syntes fortfarande utan åtskillnad uppfatta »skyddshem» som den lämpligaste beteckningen på anstalter för äldre asocial ungdom av alla slag. I dagspressen användes beteckningen skyddshem stundom till och med för institutioner inrättade till stöd för frigivna fångar och liknande. Eftervårdsarbetet försvårades onödigtvis av den belastning skyddshemsnamnet utgjorde. En arbetsgivare, som måhända skulle tveka att anställa en pojke från Gräskärrens skyddshem, torde icke hysa samma betänkligheter att antaga en elev från Gräskärrens skolhem. Det vore lättare att bli accepterad i en ny kamratkrets för den yngling, som kunde tala om att han vistats på en skola, än för den, som komme från ett yrkeshem-skyddshem.

De sakkunniga säga sig ha sökt efter ett uttryck tillräckligt omfattande att användas som gemensam benämning på anstalterna i stället för det nuvarande »skyddshem» och av sådan beskrivande karaktär, att det icke lika lätt som nyssnämnda term kunde bli till ett slagord. Benämningen *skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* ha de sakkunniga ansett fylla dessa krav. För att åtskilja olika elevgrupper ha de sakkunniga funnit det vara tillräckligt att terminologiskt skilja på två slags anstalter, nämligen *skolhem* för barn i skolåldern och *yrkesskolor* för elever, som avgått från den egentliga folkskolan. Skolor, avsedda att tjänstgöra som mödrahem, borde däremot erhålla en särskild beteckning, exempelvis *hemskolor*.

I enlighet härmed har utredningen ansett följande olika slag av skolor för barna- och ungdomsvården böra finnas, nämligen *skolhem* för barn i skolpliktig ålder, *yrkesskolor* för barn, som vid omhändertagandet avslutat sin skolgång men icke fyllt aderton år, *yrkesskolor* för personer, som avses i 22 § d) barnavårdslagen, *hemskolor* för väntande mödrar och mödrar med späda barn, *yrkesskolor* för omhändertagna över skolpliktig ålder, vilka äro efterblivna till förståndsutvecklingen, *skolhem* för barn i skolpliktig ålder, som på grund av själslig abnormitet böra stå under särskild läkartillsyn, och *yrkesskolor* för omhändertagna över skolpliktig ålder, vilka på grund av själslig abnormitet böra stå under särskild läkartillsyn.

I de yttranden, som avgivits över skyddshemsutredningens betänkande ha de sakkunnigas förslag att utbyta beteckningen skyddshem mot benämningen *skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran. *Socialstyrelsen* anser det sålunda lyckligt, att eleverna frigöras från den fördomsfulla tradition, som skyddshemsnamnet

släpade med sig i allmänhetens ögon. Den av de sakkunniga föreslagna benämningen kunde förefalla tung och svårhanterlig, men den gäve ett neutralt och ofärgat samlingsnamn för samtliga hithörande anstalter. Då styrelsen icke kunde finna någon bättre benämning, tillstyrkte styrelsen förslaget. *Ungdomsvårdskommittén* finner det likaledes vara välkommet, om skyddshemsstämpeln på eleverna kunde försvinna.

I några yttranden har man emellertid ställt sig avvisande till de sakkunnigas förslag att ändra skyddshemmens benämning eller tveksam i fråga om lämpligheten av den av de sakkunniga föreslagna ändrade benämningen.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet anför sålunda att den föreslagna nya benämningen vore så allmän och litet uttrycksfull, att namnet skyddshem, om reformen genomfördes, fortfarande överallt skulle komma att användas. Åtgärder att utesluta skyddshemsnamnet i benämningen på de olika skyddshemmen men bibehålla termen som gemensam beteckning i lagtexten syntes förbundet vara riktigtast.

Styrelserna för vissa skolor tillhörande harna- och ungdomsvården, däribland styrelserna för *Stockholms stads skyddshem* och *Johannisbergs skol- och yrkeshem*, finna den föreslagna benämningen »skolor tillhörande barna- och ungdomsvården» föga ändamålsenlig och alltför tungrodd. Styrelserna instämma emellertid i att benämningen skyddshem bör utbytas mot ett annat lämpligt namn, vilket dock borde vara kortfattat och användbart även i dagligt tal, enär eljest benämningen skyddshem komme att leva kvar. Styrelsen för *Råby skol- och yrkeshem* anför:

Namnet på skolhemmet — skyddshem eller icke — spelar mindre roll, då de flesta väl veta dess ändamål och klienteletts art. Mera betyder tillförlitligheten i den bedömning av förutsättningar, som skolan kan ge, och det förtroende skolans ledning kan vinna åt sig och eleverna. Namnet får under inga omständigheter camouflera det faktiska förhållandet, att många elever dock äro — genom arv och miljö — vanskliga. Det finns sådana även utanför skyddshemmen. — Säges det för deras vidkommande ärligt ifrån, blir man så mycket bättre trodd, när man för andra elever kan hävda rent yttre omständigheter som orsak till omhändertagandet.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har ej funnit sig kunna godtaga att som gemensam beteckning på nuvarande yrkes-, jordbruks- och ungdomshem m. fl. införes benämningen yrkesskolor. Överstyrelsen har framhållit, att begreppet yrkesskola vore definierat i yrkesskolestadgan och att den skolform, som avsåges därmed, vore av helt annan struktur än de nu ifrågasvarande; den innebure i stort sett att åt personer, som redan hade anställning inom näringslivet, genom kvällskurser meddela en kompletterande, huvudsakligen teoretisk yrkesutbildning. Som motiv för slopandet av skyddshemsbeteckningen hade utredningen anført bland annat, att vissa fördelar vore att vinna vid elevernas utplacering i arbete. Detta vore emellertid endast problemets ena sida. Arbetsmarknaden vore känslig icke

endast för arbetskraftens föregående utan framförallt med hänsyn till dess kvalifikationer. De olika utbildningsanstalternas goda namn och rykte vore självfallet i sista hand helt beroende av de hos dem utbildade ungdomarnas kunskaper och uppträdande. Det förtroende hos näringslivet, som yrkesutbildningsväsendet så småningom byggt upp, skulle sannolikt minskas väsentligt, även om blott ett fåtal pojkar från en barna- och ungdomsvårdens »yrkesskola» misslyckades, sedan de kommit ut i arbetet; och sådant kunde icke undvikas. De olika skoltyperna med sina väsentligt olika alternativ borde därför klart avgränsas från varandra genom lämpligt valda beteckningar. Önskemålet att för skyddshemmen erhålla en beteckning, varav framginge dels att eleven åtnjutit undervisning vid en verklig skola och dels att denna undervisning varit yrkesbetonad och alltså ej enbart teoretisk, syntes bliva tillgodosett genom benämningen »arbetsskolor».

Några skyddshemsstyrelser ha likaledes ifrågasatt lämpligheten av benämningen »yrkesskola». Styrelsen för *Stockholms stads skyddshem* har förklarat sig ej kunna biträda utbytet av benämningen »hemskola» mot »yrkesskola». I stället för namnet »yrkesskola» för de nuvarande jordbrukshemmen har styrelsen för *Forsane skyddshem* förslagit »jordbruksskola». Sistnämnda skyddshemsstyrelse har därjämte, liksom styrelsen för *Stockholms kyrkliga skyddshemsförening*, ansett, att i samband med avskaffande av benämningen skyddshem även ordet skyddsuppfostran borde utbytas mot en lämpligare benämning.

Styrelsen för *svenska landskommunernas förbund* har ansett benämningen skolhem mindre lämplig, då den förekomme i andra sammanhang och så småningom kunde få samma nedsättande innebörd som skyddshemsnamnet. Då anledning icke förelåge att giva ifrågavarande skolor en benämning som markant skilde sig från den som normalt användes för undervisningsanstalter för landets skolpliktiga barn, borde benämningen »skolhem» utbytas mot »folkskola» i kombination med namnet å den ort där anstalten vore belägen.

Föredraganden.

Ett huvudsyfte med den vård och uppfostran, som på skyddshem lämnas av samhället omhändertagna barn och ungdomar, är att möjliggöra deras inpassande i ett normalt arbets- och samhällsliv. För detta ändamål är det uppenbarligen av stor vikt, icke blott att den uppfostran och utbildning som lämnas på skyddshemmen blir så god som möjligt, utan också att den omständigheten att denna uppfostran och utbildning kommit till stånd genom särskilda åtgärder från samhällets sida icke försvårar skyddshems-elevernas återinpassning i samhällslivet.

Såsom skyddshemsutredningen anfört torde det tyvärr förhålla sig så, att benämningen skyddshem under årens lopp fått en ogynnsam klang och att i det allmänna medvetandet skyddshemseleverna ofta stämpas som mindervärdiga individer för lång tid efter utskrivningen. I huvudsak torde

detta bero på bristande insikt hos den stora allmänheten om skyddshemsvårdens egentliga innebörd och på oberättigade generaliseringar med utgångspunkt från fall, där skyddshemsvården icke medfört den önskade återinpassningen. För underlättande av eftervårdsarbetet synes det emellertid angeläget att man söker undanröja möjligheten till dylika generaliseringar genom att skyddshemmen erhålla ändrad benämning. I likhet med skyddshemsutredningen och flertalet av remissinstanserna finner jag en beskrivande benämning av relativt tungrodd karaktär vara att föredraga framför en enklare, mera kortfattad och särpräglad benämning. Härigenom torde man nämligen i stort sett kunna undgå att benämningen får en slagordsmässig prägel, som kan utnyttjas som en förklenande stämpel å de omhändertagna. Det av utredningen föreslagna uttrycket »skola tillhörande barna- och ungdomsvården» synes mig från dessa utgångspunkter böra godtagas. Någon anledning att i samband därmed ändra jämväl benämningen skyddsuppfostran synes mig icke föreligga.

Skyddshemsutredningen har vidare ansett, att de särskilda benämningar å olika former av skyddshem som för närvarande finnas böra utbytas mot mera generella benämningar. För att åtskilja olika elevgrupper har utredningen funnit det vara tillräckligt att terminologiskt skilja på två slags anstalter, nämligen skolhem för barn i skolåldern och yrkesskolor för elever, som utgått från den egentliga folkskolan, varjämte skolor, avsedda som mödrahem, borde erhålla benämningen hemskolor.

Även i denna del har förslaget lämnats utan erinran i flertalet yttranden. Vissa remissinstanser ha dock anfört betänkligheter mot förslaget. Överstyrelsen för yrkesutbildning har sålunda ansett benämningen yrkesskola böra förbehållas det nuvarande yrkesskolväsendet och uttalat farhågor för att vid ett bifall till utredningens förslag på denna punkt det förtroende hos näringslivet, som de egentliga yrkesskolorna åtnjöte, kunde komma att väsentligt minskas, därest jämväl skyddshemmen komme att benämnas yrkesskolor. Dessa farhågor synas mig dock överdrivna. Då jag delar skyddshemsutredningens uppfattning, att en förenklad terminologi på detta område är önskvärd, och de föreslagna benämningarna synas på ett lämpligt sätt antyda skolornas karaktär, vill jag uttala min anslutning till förslaget på denna punkt.

Ett utbyte av benämningen skyddshem mot namnet skolor tillhörande barna- och ungdomsvården medför att åtskilliga redaktionella ändringar måste göras i barnavårdslagen. Benämningen skyddshem förekommer där dels i rubriken till 5 kap. och underrubriken närmast före 43 §, dels ock i 21, 35, 37, 38, 39, 43, 44, 45, 46, 48, 67, 74, 77 och 81 §§, varför ändring av lagen torde böra göras på dessa punkter.

Skyddshemsutredningen har ansett bestämmelserna angående de skilda slag av skolor som skola finnas för beredande av skyddsuppfostran kunna överföras till stadgan för skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

Dessa bestämmelser, som angå skyddshemsorganisationens uppbyggnad, synas mig emellertid vara av den betydelse, att de såsom hittills böra upptagas i 43 § barnavårdslagen. Då benämningen yrkesskola blir gemensam för de nuvarande yrkeshemmen, hemskolorna och ungdomshemmen, synes i 4 mom. av nämnda paragraf andra punkten kunna utgå.

I samband med de nu föreslagna ändringarna torde lämpligen i 35 § barnavårdslagen böra göras redaktionella jämkningar till vinnande av överensstämmelse med den nuvarande lydelsen av 22 § d) samma lag.

De föreslagna lagändringarna synas böra träda i kraft den 1 juli 1946. I en övergångsbestämmelse torde föreskrift böra meddelas att vad i lag eller författning finnes stadgat om skyddshem efter nämnda dag skall hava avseende å skola tillhörande barna- och ungdomsvården.

Föredraganden hemställer härefter att i enlighet med det anförda upprättat förslag till *lag angående ändring i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag)* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Bengt Söderqvist.